

§3 .TİCARİ YARGI

TTK m. 4 ve 5, Ticari davalar, ticari davaların görüleceği mahkemeler, ticari davalarda ispat ve muhakeme usulü

Okunması gereken kaynaklar: Kırca, İsmail: Nispî Ticarî Davaya Dair, BATİDER, C.33, S. 1, 2017, s. 55 vd; Büyük Irmak, Elif: Karar İncelemesi: Ticari Dava Niteliğindeki İtirazın İptali Davasında Dava Şartı Arabuluculuğa Tabi Olup Olmadığına İlişkin Uyuşmazlığın Giderilmesine Yönelik Yargıtay 23. Hukuk Dairesi Kararının Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 27, S. 1, Haziran 2021, s. 77 vd; Akil, Cenk: Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Hakkında Usul Hukuku Bakımından Bazı Değerlendirmeler, TAAD, Y. 11, S. 42, Ocak 2020, s. 307 vd.

I. Genel Olarak

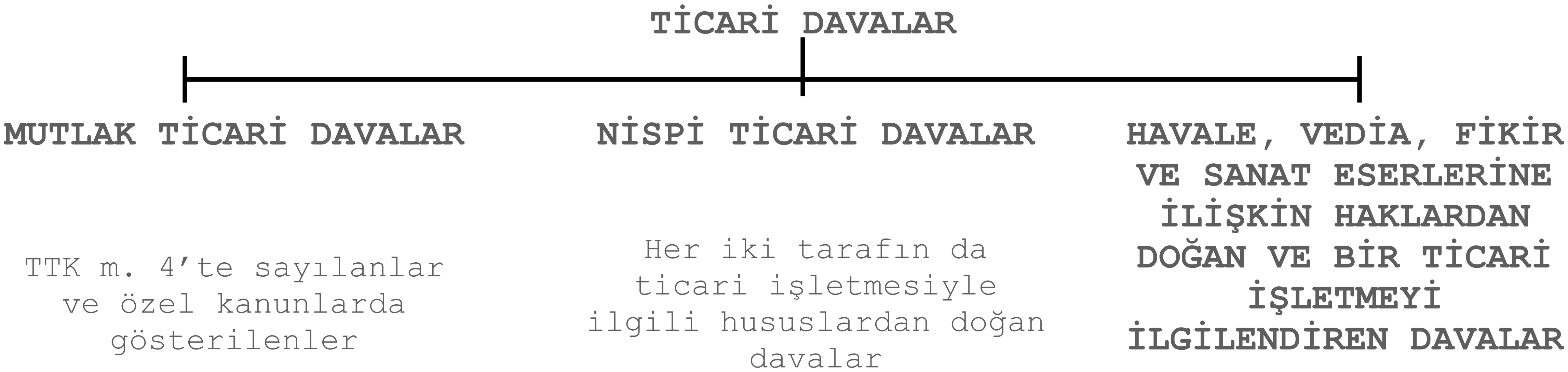
> Uyuşmazlığın çözüleceği yargı kolu ve söz konusu uyuşmazlığın çözümünde tatbik edilecek usul kurallarının tespit edilmesi bakımından, uyuşmazlığın niteliğinin belirlenmesi, önem arz edecektir.

> Bu nedenle sürat, güvenlik ve esneklik gerektiren ticari hayatın, ilgili uyuşmazlıkların çözümü bakımından ayrı bir uzmanlık gerektirmesi, bir uyuşmazlığın ticari olarak nitelendirilmesi ve davanın daha sağlıklı yürütülmesi açısından elzemdir.

> TTK sisteminde, ticari iş sayılan hususlardan doğan tüm uyuşmazlıklarla ilgili olarak açılan davalar değil, yalnız niteliği ve konusu itibarıyla hakim'in özel uzmanlığına ihtiyaç duyulan davaların "ticari dava" olarak nitelendirilmesi ve ticaret mahkemelerinde görülmesi prensibinden hareket edilmiştir.

I. Genel Olarak

Şema 2

- 1. Her ticari iş ticari davaya vücut vermez!
- 2. Her ticari dava ticaret mahkemesinde görülmez!
- 3. TKHK, SMK ve FSEK'ten kaynaklanan davalarda görevli mahkeme önemlidir!

II. Ticari Davaların Belirlenmesi

1. Mutlak Ticari Davalar

> Mutlak ticari davalar **TTK m. 4.1'den ve özel kanun hükümlerinden (KoopK, İİK vb.) doğar.**

> Mutlak ticari dava niteliği, tarafkların sıfatına, uyuşmazlığın konusuna, ticari işletme ile ilgili olup olmadığına bakılmaksızın ticari uyuşmazlık sayılmalarından kaynaklanmaktadır.

> TTK m. 4.1.a'ya göre **TTK'de düzenlenen hususlardan** doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ticari dava ve ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işi sayılır. **Bir uyuşmazlığın TTK'de düzenlenen hususlardan doğması için, uyuşmazlığın esasına bakılması gerekir.** Meselâ anonim şirket hisse senetlerinin ödünç olarak birisine verilmesi (SPK düzenlemeleri hariç) ve fakat bunların iade edilmemesi sebebiyle ortaya çıkan bir durumda uyuşmazlık esasen ödünç sözleşmesinden kaynaklanmaktadır.

II. Ticari Davaların Belirlenmesi

2. Nispi Ticari Davalar

> Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ticari davadır.

> Taraflardan yalnız birinin ticari işletmesi ile ilgili olan istisna, kira, satış gibi sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklar, ticari davaya vücut vermez. Başka bir deyişle, taraflardan birinin ticari işletmesini ilgilendiren bu tür sözleşmeler, her ne kadar TTK m. 19.2 uyarınca diğer taraf için de ticari sayılsa da, bu durum davanın TTK m. 4.1'e göre nispi ticari dava sayılmasını gerektirmez.

> **Nisbi ticari davaların günümüzde artık ticari dava olarak tuhafa edilmesi isabetli midir? Esasen uyuşmazlığın türünün esas alınması daha yerinde bir tercih olur (*de lege feranda*).** Bu kapsamda, mesele iki tarafın ticari işletmesiyle irtibatlandırılmamalı ve "her iki taraf için ticari sayılan hususlardan doğan hukuk davaları" denilebilirdi. Aksi halde her ikisi de esnaf işletmesi işleten/ ticari işletmesi bulunmayan iki anonim şirket arasında satıl sözleşmesinden doğan bir dava, halihazırdaki düzenlemeye göre ticari dava olarak kabul edilemeyecektir. (*Ayrıntılı bilgi için bkz. Kırca, İsmail: Nispi Ticari Davaya Dair, BATİDER, C. 33, S.1, Mart 2017, s. 55-61*)

II. Ticari Davaların Belirlenmesi

3. Havale, Vedia (Saklama) ve Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Haklardan Doğan ve Bir Tarafın Ticari İşletmesini İlgilendiren Davalar

> TBK m. 555-560 arasında düzenlenen havale; para, kıymetli evrak ya da diğer misli şeylerin verilmesi ve kabzolunması için tanınan iki taraflı bir yetkidir. Böyle bir işlemde doğan davanın ticari sayılabilmesi için, işlemin, en azından havale eden, havale ödeyicisi veya havale alıcısından birinin ticari işletmesiyle ilgili olması gerekir.

> Saklama sözleşmesi için bkz. TBK m. 561 - 580.

> FSEK'de eseri yaratının sahip olduğu haklar düzenlenmiştir. Bu kanundan doğan davaların ticari sayılabilmesi için, uyuşmazlığın bir ticari işletme ile ilgili olması gerekir. Meselâ bir piyesin, yazarının izni alınmadan temsil edilmesi dolayısıyla tiyatrosahibine karşı açılan davalar ticaridir. Buna karşılık, bir bilimadamının, başka bir araştırmacı tarafından hazırlanan eseri kendi adı altında yayınlaması nedeniyle açılan tazminat davaları ticari değildir.

III. Ticari Davaların Görüleceği Mahkemeler

> Dava olunan şeyin değeri veya miktarı dikkate alınmaksızın tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla, aksine hüküm bulunmadıkça asliye ticaret mahkemesi görevlidir (TTK m. 5.1) (Asliye ticaret mahkemelerinin yapısı hakkında bkz. 5235 s.K)

> Sınai Mülkiyet Kanunu hükümlerinin uygulanmasından doğan davalar da ticari davadır. Ancak SMK m. 156.1'e göre, bu kanunda öngörülen davalarda görevli mahkeme fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleridir (ihtisas mahkemesi).

> bkz FSEK m. 76

> Ticari dava sayılan bir davanın taraflarından birinin tüketici olduğu hallerde, davanın tüketici mahkemesinde görülmesi gerekir (TKHK m. 83.2, 73.1)

> Asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemeleri ve diğer mahkemeler arasındaki ilişki görev ilişkisidir (TTK m. 5.3).

> Asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yargı çevresindeki bir ticari davada görev kuralına dayanılmamış olması, görevsizlik kararı verilmesini gerektirmez (TTK m. 5.4).

III. Ticari Davaların Görüleceği Mahkemeler

"...ticari kredi sözleşmesinin müşterek borçlu ve müteselsil kefil sıfatıyla imzalayanın tüketici sayılamayacağı; ortada bir tüketici işlemi bulunmadığından görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğu..." (Y. 11. HD. 14.12.2020, 2020/2615 E. 2020/5865 K)

"... tarafları tacir ve uyuşmazlık konusu ticari iş olan davada asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu..." (Y. 11. HD. 22.10.2020, 2020/4673 E. 2020/4374 K)
(*eleştirilmesi gereken bir karar!*)

"...tüzel kişi tacirlerin adi sahasının olmayacağı ve tüketici olarak nitelendirilemeyeceği; bu kapsamdaki uyuşmazlıkların tüketici mahkemesinde görülemeyeceği..." (Y. 17. HD. 12.11.2020, 2019/2505 E. 2020/6955 K)

"...genel müdür olarak çalışanların aynı zamanda yönetim kurulu üyesi olması hâlinde kişi-organ statüsünü taşıyıp taşımadıklarının araştırılması gerektiği; yönetim kurulu üyesi genel müdürün şirketi temsil ve ilzama yetkili olması durumunda işveren ve işçi sıfatının birleşmesi mümkün olmadığından iş ilişkisinin söz konusu olmayacağı; uyuşmazlığın iş mahkemesi yerine genel görevli mahkemede görülmesi gerektiği..." (Y. 9. HD. 03.11.2020, 2020/2942 E. 2020/14478 K)

"...işçi tarafından bono sebebiyle borçlu olunmadığının tespiti istemiyle açılan davanın iş mahkemesinde görüleceği..." (Y. 9. HD. 18.06.2020, 2016/19593 E. 2020/5934 K)

IV. Ticari Davalarda İspat ve Muhakeme Usulü

> Ticari davalarda ispata ilişkin kurallar esas itibarıyla HMK hükümlerine tabidir. Ancak bazı özellikli durumlar şunlardır;

0 Ticari defterlerin delil kabiliyeti (HMK m. 222)

0 Ticari teamüle göre bir işin senede bağlanmaması mutad ise bu hâlde senetle ispat zorunluluğu uygulanmayacaktır (HMK m. 203)

0 Bir ispat şartı olarak TTK m. 18.3.

0 İspat külfetinin yer değiştirmesi TTK m. 21.2.

0 Yetki kaydı HMK m. 17

0 SMK m. 150.3 (*memo contra se edere tenetur/kimsenin kendi aleyhine olan belgeleri mahkemeye ibrazla yükümlü tutulamayacağı ilkesine istisna getirilmiştir*)

0 TTK m. 56.1.c.2

IV. Ticari Davalarda İspat ve Muhakeme Usulü

> Ticari davalara özgü ve özel bir muhakeme usulü mevcut değildir.

> Sadece TTK'de düzenlenen bazı durumlarda basit yargılama usulünün uygulanacağı gösterilmiştir (meselâ TTK m. 1521)

> **TTK m. 5/A'ya göre, ticari davalardan konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır.**

0 Uygulamada menfi tespit ve itirazın iptali davalarının zorunlu arabuluculuğa tabi olup olmadığı tartışılmakta olup, farklı kararlar vardır.

0 Konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat taleplerine ilişkin ticari davanın, **davaların yığılması** şeklinde arabuluculuğa tabi olmayan bir dava ile birlikte açılması durumunda, arabuluculuk dava şartına tabi olmayacaktır (Y. 11. HD. 10.02.2020, E. 2019/3048, K. 2020/1093) .

0 Bölge Adliye Mahkemesi uygulamalarında; **terditli açılan ticari davalarda**, dava şartı arabuluculuğa ilişkin değerlendirmenin asli talebe göre yapılması gerektiği kabul edilmektedir (İstanbul BAM 13. HD., E. 2020/1571, K. 2020/ 1296, 12.11.2020)

0 Ticari temsilcilerin ticari davalara ilişkin arabuluculuk görüşmelerine katılma yetkisi olup olmadığı hakkında bkz. **Can, Ozan/Kalender, Emre: Ticari Temsilcilerin Ticari Davalara İlişkin Arabuluculuk Görüşmelerine Katılma Yetkisi, Terazi Hukuk Dergisi, S. 192, Ağustos 2022, s. 14-18.**